

יוצאת אל האור

כמו בפרויקטים קודמים
שיצרה, גם בתערוכה
הנוכחית של הצלמת
דקלה לאור עומדות
במרכז נשים, ורק נשים.
הפעם אלו גיבורות
התנ"ך, המזכרות שבהן
וגם הנחבאות אל הכלים:
"עם הזמן אני מבינה
שאותן נשים שמוזכרות
בפסוק יחיד, או אפילו
בלי שם, הן הציר
האמיתי של הסיפור"

איתמר גור
צילום: דקלה לאור

רחל שולחת את לאה לחופתה עם יעקב

הסתכלתי עליה מבין השיחים, ממרחק בטוח. היא החזיקה בידה ענף גדול ועמדה מתוחה בתנוחת הגנה, מוכנה לקראת כל תרחיש אפשרי. המבט בעיניה לא השאיר מקום לספק: אם אתקדם עוד צעד אחד היא תתקוף

בכל הכוח, עם כל הזעם והייאוש שיש בוודאי לאם שראתה את שני בניה נהרגים בבוקר בחור של תחילת הקציר, על לא עוול בכפם. מאז היא כאן, בנבעת שאול, מגינה על גופותיהם המתנדרות כעת ברוח הסתיו – כדי שהחרפה הזאת לא תימחה, כדי שזעקתה תישמע מקצה הארץ ועד קצה, כדי שלא ישכחו אותם ואת העוול הנורא שנעשה להם, לה. את רצפה בת איה הכרתי באופן מערפלי. ירעתי רק שהיא קיימת אי שם בין שמואל א' למלכים ב', וחיותי עם זה לא רע. אחרי הכול, לא מדובר באחת האמהות. כמה חשובה יכולה להיות אישה שמוכרת בתנ"ך רק פעם או פעמיים, ועוד כפילגש? לא העליתי בדעתי שהרמה שמקופלת מאחורי הפסוקים הספורים המוקרשים לה, יכולה להיות כסיס מצוין לרומאן תקופתי. אז, באותם ימים, הפרישה ועזעה את העם, והמחאה הגיעה עד כיסאו של דוד המלך והגיעה אותו לפעולה. ואם צריך עוד צעד לסיפור, הרי שבסופו של דבר המלך נשא אותה לאישה.

את כל הרברים האלה לא ירעתי עד שנתקעתי מול התמונה של רצפה בת איה בתערוכת "נשים בתנ"ך בנופי הגולן", ומיד רצתי לפתוח שמואל ב' ולקרוא, כולל רש"י, רד"ק ומצודות. קשה לי להסביר מרוע דווקא התמונה הזו תפסה אותי כל כך חזק. אולי כי רצפה נראית וזה בתוך סיטואציה גברית נטולת רוח, רחוקה מכל סממן נשי. אולי בגלל העמודים ברקע, שמרמזים על הנורא מכול. ואולי זה רק אני התסכול הפרטי של בוגר מיטב מוסדות הציונות הרתית, שלא מצליח להיזכר בסיפור תנ"כי כל כך חזק ונוקב.

מתחביב לייעוד

את דקלה לאור, הצלמת שאחראית לתערוכה ויוצאת הרופן שהוצגה בבית ציוני אמריקה ובגלדיה בגבעתי'יובא, החוויה שעברתי מאוד משמחת. "סיפוק הכי גדול שלי הוא לשמוע את המבקרים בתערוכה מספרים שהצלחתי לגעת ולעורר בהם סקרנות כלפי רמות זאת או אחרת. אם מישור יוצא מכאן והולך לתפש ולהקור את אחת הדמויות, מבחינתי זה הישג נפלא, כי הצלחתי לשמר במשהו את זכרה של אותה אישה. הצלחתי לספר את הסיפור שלה, שממרחק הומן כנראה נשכח ונעלם".

לאור (41) נולדה וגדלה בטבריה. לאחר שהתחתנה הקימה את ביתה מצידה השני של הכנרת, במושב גבעתי'יובא שבגולן. לצילום מקצועי הגיעה כשתמונה שצילמה וכתה לחשיפה מפתיעה. "במקצועי אני מעצבת ועוסקת באינטרנט ותקשורת", היא מספרת. "לפני שכשב שנים התחלתי לצלם – בלי כיוון מיוחד, טכניקה או ציוד יקר. סתם הסתובבתי וצילמתי את מה שיפה בעיניי, ואת

אשת איוב

דבורה הנביאה

אם תִּלְכִּי עִמִּי וְהִלַּכְתִּי וְאִם לֹא תִלְכִּי עִמִּי לֹא אֵלֶיךָ

אם תִּלְכִּי עִמִּי וְהִלַּכְתִּי וְאִם לֹא תִלְכִּי עִמִּי לֹא אֵלֶיךָ

ומנתחת את התמונות. הסגנונות האלה השפיעו ועדיין משפיעים עליי מאוד, אז ניסיתי לשחזר אותם בצילום. רציתי לצלם בסגנון דומה נשים שעושות פעולות יומיומיות פשוטות, כי מה שמאוד מרשים בציורים האלה הוא שהצייר לוקח סגנת חולצין ומתאר אותה בחירת קורש ממש. הם עברו שנים כדי לצייר אישה מווגת חלב, למשל.

"הפרויקט הוצג בכמה מוקומות, ומיד המשכתי להכונה הייתה לצלם סצנות מתוך סיפורים קלאסיים מהמיתולוגיה היוונית או מאגדות עם שונות. הרמות האחרונה שצילמתי באותה סדרה הייתה אשת איוב. בתמונה היא נראית מכוסה שחורים, נושאת את מבטה לשמיים בצעקה אילמת. הצבע השחור שולט, והרמה עוברת מיד לצופה, שלא יכול להישאר אדיש. אלא שברגע שצילמתי אותה, הבנתי שאני לא בכיוון. התחוויר לי פתאום שאני רוצה לצלם את הנשים של התנ"ך, ספר הספרים אשר יכול לתת לי השראה לחיים שלמים. גנתי את הסדרה של הנשים מהמיתוסים, והתחלתי מיד לעבוד על מה שלימים יהפוך לתערוכה הזאת".

עד רמת התלתל

למבקר בתערוכה התנ"כית נראה שאין קשר בין התצלומים, ושהבחירה בדמויות נעשתה בצורה שרירותית. אפשר למצוא כאן דמויות ידועות כמו רבקה, רחל, לאה, תמר ומרים, אבל גם נשים כמעט אלמוניות כמו שרה בת אשר ויהושבע אשת יהוידע הכהן. אפילו הפילגש מהגבעה מיוצגת כאן.

יש נשים רבות בתנ"ך, אך את בחירתן במי להתמקד? "יש לי אינדיקס של נשים בתנ"ך, ואני עוברת עם האצבע על הרשימות ובוחרת דמות שנראית לי

מעניינת. יש המון נשים שכל המידע על אודותיהן מסתכם בשם שלהן או שם אביהן, ואז זה קצת יותר קשה – ובכל זאת, למה הן מוכרות? זה מרתק אותי. אז אני מניחה אותן בצד במטרה לגלות עם הזמן את הסוד שלהן. לאחר מכן באים חורשים ארוכים של לימוד מעמיק. למעשה, זה החלק שאני הכי נהנית ממנו. אני אוספת כל פיסת מידע על האישה הנבחרת – מפסוקים מפורשים בתנ"ך, דרך מדרשי חז"ל שהם אחד המקורות המשמעותיים ביותר, ועד ספרים חיצוניים, חוקרי מקרא וגם שירה וספרות מודרנית. כל מילה עברית שנכתבה על הרמות היא רלוונטית ומוסיפה עוד שכבה של מידע והשראה לקראת בחירת הפריים, שיאו של התהליך.

"זה לא קורה ברגע, ולמעשה אין לי ממש שליטה על העניין. בשלב מסוים הפריים יעלה לי בראש, מפורט ומדויק עד רמת התלתל, וכפי שראיתי אותו בעיני רוחי בפעם הראשונה, כך בדיוק הוא ייראה בסופו של דבר כשאלצם אותו. מאותו רגע של הארה אני נתקפת דחף כמעט בלתי נשלט לצאת מיד ולצלם. לפעמים זה מצליח ולפעמים אני צריכה הרבה סבלנות כי אני תלויה בדוגמניות או כבעלי חיים, או שעליי להכות כמה חורשים לעונה המתאימה, כי צריך רקע ירוק או שדה קצור".

כמה תמונות מצליחות לצלם מתוך תהליך בל כך אירוד?

"בהתחלה הייתי מקדישה את עצמי לדמות ולא ממשיכה לתמונה הבאה עד שהצילום הושלם. היום אני פחות מונוגמית ועוברת במקביל על כמה דמויות. בסוכות האחרון פיניתי לעצמי זמן, נכנסתי לסוכה ובתוך שבוע נולדו שש תמונות, דבר שלא קרה לי מעולם. הבנת שזה הייעוד שלי", צלצם כמה שיותר נשים תנ"כיות. מכיוון שיש המון כאלה, אין

דקלה לאור (בתמונה): "אני מאוהבת בגולן, יש בו משהו

מדעים, נופים לא מעובדים שיד אדם לא נגעה בהם, ואת הדבר הזה קשה למצוא באזורים אחרים

בארץ. הבחירה לצלם דווקא כאן, ליד הבית, מוסיפה עוד אתגר"

לי ברירה אלא להאיץ את התהליך". לא מדובר בנושא טריוויאלי עבור אישה שלא שומרת מצוות. איך הנעת דווקא לתנ"ך? "אני אמנם לא נראית דתייה, אבל מאוד מחוברת לתנ"ך וליהדות. גדלתי בבית מסורתי, הורי דתיים ואני עצמי שומרת מסורת. מבחינתי הבחירה בתנ"ך כמקור להשראה היא ברורה וטבעית. זה ערש התרבות שלנו, מה יש פה להסביר?"

הרגע שלפני הדרמה

התנ"ך נכתב מנקודת מבט גברית, והאישה תהיה בדרך כלל הדמות המשנית, סובבת סביב הגבר שנישא על כתפיו את עלילת הסיפור. איך אפשר לצלם תנ"ך בלי גברים?

"אני מעריצה נשים – את העשייה שלהן, את מה שהן מייצגות, את היכולת להביא ילדים לעולם ובעצם לעשות הכול. כשהתחלתי את הפרויקט חשבתי בדיוק כדברך, שהתנ"ך הוא ספר גברי ולנשים אין בו מקום, אין מעמד, אין ביטוי. הן נחשלות ומסכנות וקטנות. אבל ככל שאני לומדת, אני מגלה שהמציאות הפוכה. עם הזמן הבנתי שאותן נשים שמוזכרות בפסוק יחיד, לפעמים אפילו בלי שם, הן דווקא אלו שמגיעות את העלילה, הן הציור האמיתי של הסיפור. הן מושיעות ומחיות ומנווטות את המציאות בהתאם לציונה.

"הנה יהושבע, בתו של המלך רחל בלידת בנימין

רחל בלידת בנימין

יורם, אורות אומץ ומחלצת את יואש התינוק מבין גופות אחיו שנרצחו על ידי עתליה. היא מסתירה את מיניקתו ואותו, צאצא אחרון למשפחת המלוכה, וכעבור שש שנים הוא זוכה בכס המלוכה. פסוק אחר קצר מגולל מבצע הצלה נועז ושש שנים של חיים במחתרת, והכול בזכות אישה שהבינה את גודל השעה, שמה את עצמה במקום השני, הסתכנה והקרישה שנים מחייה למען עם ישראל. הנשים הללו הן דמויות המפתח שהפעולות שלהן הכריעו את גורל העם והביאו אותנו לכאן היום. הן האמהות שלנו על כל המשתמע מכך, ואני בתור י זוכה לתת להן את הבמה ולספר את הסיפור שלהן מנקודת המבט שלי.

"זה נכון אגב גם עם חז"ל. יש מדרשים שמכווצים את הבטן כשקוראים אותם, ואתה לא מבין איך הם כתבו דברים כאלה. אבל אי אפשר לקרוא את המדרשים האלה בעיניים מערביות של 2018 ולהתעלם מהתקופה ומההקשר שבהם נכתבו. בהסתכלות רחבה מבינים שהפרשנות של חז"ל מפרגנת לאישה, והיא אפילו הרשנית".

הסצנות המתוארות בצילומים הן לאו דווקא התמונות המיידיות שנקשרות בתודעה לאותן נשים. רחל ולאה, למשל, נראות ברגע הפרדה לקראת חתונתה של האחוז הגדולה. רחל לבושה שחורים, יושבת על הארץ, מבטה מושפל, ידה מושטת ללאה וכאילו נשלחת ליעקב. לאה, ידה נוגעת ליל'א'נוגעת ביד של רחל, לבושה בשמלת כלה, זקופה, כמעט זוהרת, מטילה צל על אחותה, אבל גם היא לא מאושרת ואפילו כועסת. אפשר ממש לחוש את המועקה באוויר, כששתי האחיות ירועות את האמת ואף אחת מהן לא מאושרת מהמצב.

מה מנחה אותך בבחירת הסצנה?

"כאמור, זאת לא בחירה שלי. התמונה שעולה תוך כדי לימוד בעצם בוחרת בי. בדרך כלל התמונה תואר את הרגע שלפני הדרמה הגדולה או אחריה, כמו תמר עם הלביות ממש לפני האונס, או מיכל רגע אחרי שהבריחה את דוד מהחילון, מביטה החוצה ומבינה שהיא גם נשארה בלי אחובה וגם הפכה לבוגרת בעיני אביה. לפעמים זו תהיה סצנה מוכוננת בחיי הדרמות, כמו חנה שותפרת את המעיל לבנה שמואל,

והנה רבקה יצאת אשר ילדה לבתואל בן מלכה אשת נחור אחי אברהם וכדה על שכמה

רבקה והצאן

קיר הרוס עם כל הנוף פתוח, כמו שרמינתני.
"כך גם ביחס לדמותה של מלכת שבא. רציית
לצלם פריים על פי המדרש שמספר מה קרה כשהיא
הגיעה לארמון המלך שלמה: הרצפה הייתה כל כך
מבריקה עד שהמלכה חשבה שמדובר במים, אז היא
הרימה את השמלה וחשפה את השוק, מה שהוליד
אחר כך את הרומן עם המלך. לך עכשיו תמצא ארמון
בגולן. הסתובבתי לא מעט עד שהגעתי לסוסיתא,
והעמודים הגדולים שיש שם התאימו בדיוק לסצנה
שתיארתי לעצמי".

יש דמויות שרציית לצלם אבל לא הצלחת?
"יש כמה נשים מאתגרות, שבכל התמונות שעולות לי
לגביהן מעורבים גם גברים. קח לדוגמה את אסתר המלכה.
מהרגע שהיא עולה על במת המגילה ועד סופה, תמיד יש
איתה גבר: בהתחלה מרדכי, לאחר מכן הגי הסריס בבית
הנשים, ואז אחשורוש. אין לה רגע של פרטיות. התמונה
הכי חזקה אצלה זה אותו רגע במשתה השני, כשהיא יחד
עם המלך והמן, שנייה לאחר שגמרה לספר שהמן רודף את
היהודים. כל אחד מהשלושה מפרש את הסיטואציה מהצד
שלו: אסתר בוודאי נואשת לעזרת המלך, המלך קולט את
המזימה וזועם על המן – שברגע אחד מבין שמבחינתו
הסיפור נגמר. איזו דרמה. חבל, זאת הייתה יכולה להיות
תמונה נהדרת.

"אני מניחה שיגיע הרגע שבו אצלם גברים, גם בגלל
נשים כמו אסתר אבל גם בגלל שלפעמים אין ברירה.
ממקום של התפעלות מהאישה והתמקדות רק בה נוצר
לי מחסום של לא לצלם גברים, אבל למה בעצם? הרי
להתייחס רק לנשים זה סוג של נכות. בכל זאת אתם חצי
מהאנושות ותרמתם לה לא מעט. אני רוצה להתגבר על
המחסום הזה, אבל אני יודעת שאין טעם ללחוץ ולהילחם
בו. יש לי עוד כל כך הרבה עבודה על הנשים, ואני
בטוחה שעם הזמן גם תורם של הגברים יגיע". ■

לתגובות: dyokan@makorrishon.co.il

**"יש כמה נשים
מאתגרות. שבכל
התמונות שעולות
לי לגביהן מעורבים
גם גברים. קח
לדוגמה את
אסתר המלכה.
מהרגע שהיא
עולה על במת
המגילה ועד סופה,
תמיד יש איתה
גבר: בהתחלה
מרדכי, לאחר
מכן הגי הסריס
בבית הנשים, ואז
אחשורוש. אין לה
רגע של פרטיות"**

לצלם דווקא כאן, ליד הבית, מוסיפה עוד אתגר.
בסיפור של מיכל, למשל, לא ידעתי איפה אני הולכת
לצלם. פשוט נסענו, אני והרוגמנית, וחיפשנו אתר
מתאים. הגענו לעין פיק, מקום שאני מכירה לפניי
ולפנים. יש שם מבנה סורי ישן עם חלון, שמתאים
לסצנה של הבריחה, אבל הוא מסתיר את כל הנוף אז
ויתרנו. בדרך חזרה לרכב אני פתאום רואה שרידים
של חומה קטנה על הגבעה בצד. ניגשנו לשם וגילינו

< המעיל ששמר עליו ונמשל לשכינה".

תור הגברים יגיע
כל התמונות מצולמות ברמת הגולן. יש לכך משמעות
מבחינה אמנותית?
"בהחלט. אני מאוהבת בגולן, יש בו משהו מדהים,
נופים לא מעובדים שיר אדם לא נגעה בהם, ואת
הרבר הזה קשה למצוא באזורים אחרים בארץ. הבחירה

יהושבע אשת יהוידע הכהן מחביאה את יואש התינוק מפני עתליה

ותגנב אתו מתוך בני המלך המומטים
אתו ואת מינקתו